

Regionális politika és területfejlesztés Romániában

A tanulmányban megpróbáljuk áttekinteni a regionális politika és területfejlesztés jelenlegi romániai helyzetét. Cikkünk öt nagy részre tagolódik. Az elsőben azt vizsgáljuk, van-e valamilyen standardja, elvárása, követelménye az Európai Uniónak arra nézve, hogy milyen kellene legyen a területfejlesztés és a regionális politika Romániában. A második részben azt nézzük meg, hogy a tizenötök Európájában - a közigazgatási rendszereken belül - hol helyezkednek el a régiók. A harmadik részben a jelenlegi romániai helyzetet vesszük szemügyre. A negyedik rész Románia határmenti együttműködéseivel foglalkozik. Az utolsó, negyedik részben, egy jövőképet javasolunk a romániai regionális politika és területfejlesztés számára.

1. Európai követelmények

Előírja-e nekünk az Európai Unió, az európai rendeletek, irányelvek, döntések, ajánlások, állásfoglalások, milyen kell legyen regionális politikánk, és ami talán még jobban érdekel mindenkit, megmondja-e az Unió, hogyan nézzenek ki régióink? Röviden a válasz erre a kérdésre: NEM. Nem, nincs, és a szubszidiaritás jegyében nem is létezhet olyan Unió szabályozás amely azt szabja meg, hogy egy ország régiójának határai hol húzódnak, vagy egy ország hogyan, és mely területeit fejlessze. Ez nem azt jelenti, hogy a különböző Unió közös politikáknak, leginkább a regionális politikának vagy a létező EU-s szabályozásoknak nincsen hatása a tagállam, illetve a jövődó tagállamok regionális politikájára, területfejlesztésére vagy akár önkormányzatainak működésére. De különbséget kell tennünk aközött, hogy az Unió intézkedések hatással vannak területfejlesztési politikánkra¹, vagy normákat írnak elő. Az EU-s szabályozások hatásától meg kell különböztetnünk magát a szabályozást. Hiába keresünk például olyan szabályozást, amely azt írja elő, hogy a régió határai itt meg itt kell húzódnak. Ilyen típusú szabályozások nincsenek.

Vizsgáljunk meg három olyan példát, amelyből kiderül, hogyan hatnak az Európai Unió programjai, közös politikái, pénzügyi előírásai egy adott tagállam/csatlakozásra váró állam régióira, területfejlesztésére. Először is elemezzük a NUTS²- rendszer hatását. Mint neve is mutatja a NUTS-ok területi statisztikai egységek. A rendszert a hetvenes években az EUROSTAT³ hozta létre, hogy "felosza az európai teret egy egységes, koherens rendszerbe azért, hogy a Közösség számára regionális statisztikákat tudjon előállítani"⁴. Jelenleg ennek a rendszernek még nincsen egy Unió törvénykezésben lefektetett módszertana. Létezik viszont az Európai Bizottságnak egy tervezete, amely hiánypótlóként a NUTS-rendszer valamiféle rendszerezésére törekszik. Ám a 2001 februárjában született tervezet sem azt mondja ki, hogy egy adott tagállam régiójának milyen jellemzőkkel kell bírnia. A tervezet indoklásában leírják, hogy NUTS egy három szintű hierarchikus rendszerezés. Minden országot feloszt NUTS1 régiókra, minden NUTS1 régiót feloszt NUTS2 régiókra, amelyeket tovább oszt NUTS3 régiókra. Az indoklás megállapítja, hogy "a tagállamok közigazgatási struktúrája általában két fő regionális szintből áll⁵, ezek a szintek államtól függően tartoznak valamelyik NUTS-csoportba. Azért, hogy a hiányzó szinttel kiegészítsék a rendszert, a hiányzó szint alatti területi egységeket csoportosítják. Így alakítják meg statisztikai célokból a "nem-közigazgatási régiókat".⁶ A tervezet így határozza meg a régiókat: "A NUTS-osztályozás a Közösség gazdasági területét osztja fel területi egységekre, amelyekre ezentúl mint *régiókra* hivatkozik."⁷ Amint ezekből a rövid idézetekből is látszik, de ahogy maga a javaslat is tartalmazza, a tagállam nem kell új szintet beépítsen közigazgatásába, egyszerűen a létező szinteket, illetve azok kombinációit illeszti be a NUTS-rendszerbe. Ezt a 2. cikkely ki is mondja: "a tagállamokban létező közigazgatási egységek képezik az első kritériumot ezen régiók definiálásához"⁸, illetve "ha egy NUTS-szintnek nem létezik olyan megfelelő közigazgatási egység, amely megfeleljen a nagyságbeli kritériumnak, ott a *létező* kisebb közigazgatási egységeket kell aggregálni. Ez az aggregálás figyelembe kell vegyen földrajzi, társadalmi-gazdasági, történelmi, kulturális vagy más releváns kritériumokat".⁹ A tervezet meghatározza azt, hogy az egyes NUTS-szintekbe kijelölt régiók milyen minimális/maximális lakosságsszámmal kell rendelkezzen.

Szint	Minimum (lakosságsszám)	Maximum (lakosságsszám)

NUTS1	3 000 000	7 000 000
NUTS2	800 000	3 000 000
NUTS3	150 000	800 000

Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy például Románia veszi a létező közigazgatási egységeit (megye, város, község), és megnézi, hova lehet őket elhelyezni, majd a hiányzó szintekhez megalkotja a "nem-közigazgatási régiókat"¹⁰. Milyen változásokat jelenthet ez a jelenlegi helyzethez képest? A jelenlegi rendszerben, amelyben a NUTS-os felosztás ötszintes, Románia a következőképpen sorolta be önmagát: NUTS1 Románia, NUTS2 fejlesztési régiók, NUTS3 megye, NUTS5 község. Amennyiben a tervezet a jelenlegi állapotában lépne életbe, Romániának újra kellene definiálni azt, hogy melyik szintbe milyen közigazgatási egységet vagy "nem-közigazgatási régiót" tesz.

A jelenlegi, de a tervezett NUTS-os szabályozás sem jelent semmilyen előírást Románia közigazgatására nézve, csupán azt jelenti, hogy a jelenlegi közigazgatási egységeket és/vagy azok kombinációját egy meghatározott rendszerbe kell sorolja. Az más kérdés, hogy egy olyan társadalmi vitának amely során a tervezett NUTS-os szabályozást figyelembe véve eldöntenék, mi kerüljön az egyes csoportokba, hosszú távra kiható hatásai lehetnek a romániai társadalom számára.

Másodszor: nézzük meg, mit ír elő az SDEC¹¹. Potsdamban, 1999-ben az EU tagállamainak területrendezéssel foglalkozó miniszterei elfogadtak egy keretdokumentumot, az SDEC-t: "Közösségi területfejlesztés sémája (SDEC) - az Unió területének kiegyensúlyozott és fenntartható fejlesztéséért."¹² Az SDEC az *acquis communautaire* része, s mint ilyen, országunknak is át kell vennie.

SDEC keretet jelent mindazon politikának, amelyeknek területi kihatása van, valamint a helyi és regionális önkormányzatoknak azért, hogy eljussanak az európai térség kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődéséhez.¹³ Keretet jelent, mondja a dokumentum, ami azt jelenti, hogy nincs kötelező jogi ereje, de tiszteletben kell tartani: nem mondja meg pontosan, mit kell tennünk, de kijelöli azt, hogy hova kell eljutnunk.¹⁴ Például az SDEC felsorol néhány célt a területrendezési szakemberek számára. Ilyenek például: a városi ökoszisztéma intelligens kezelésének elősegítése; a vidéki kis- és középvárosok megerősítése azért, hogy legyenek regionális kristályosodási pontok, és hálózatba való kapcsolásának elősegítése; a vidéki periféria integrálása a nagyvárosok stratégiai tervezésébe; az infrastruktúrák koncentrált és integrált tervezése; a vállalatok hálózatba való kapcsolásának elősegítése, és az innovációk gyors terjesztése regionális intézményeken keresztül stb.

Az SDEC a különböző területi szinteknek is javasol célokat. A regionális szintnek többek között a következőket:

- Járuljon hozzá a szállítási infrastruktúrák integrált fejlesztéséhez.
- Dolgozzanak ki fenntartható területfejlesztési stratégiákat, és elemezzék a vidék potenciálját a megújítható energia extenzív felhasználását illetően.
- Regionális és európai jelentőségű terek és ökoszisztémák létrehozása.

A helyi szint számára az SDEC többek között javasolja partnerség létrehozását a város és a falu között azért, hogy kihasználjanak minden lehetséges stratégiát, amely a város és a vidék területi fejlesztésére vonatkozik.

Láthatjuk tehát, hogy ez a dokumentum sem kötelező erejű jogi szabályozás, mégis hatással lesz arra, ahogyan a szakemberek a tagállamokban a területfejlesztési terveket megírják, megvalósítják.

Harmadszor: a különböző európai alapokhoz¹⁵ beadott pályázatok is kihatnak arra, hogyan alakítjuk területfejlesztésünket, mi történik régióinkkal. Hiszen az Unió regionális politikájának vannak alapelvei, mint például: partnerség, szubszidiaritás, programálás, koncentráció, adicionalitás. Ezen alapelveket pedig mindenkinek - aki pályázni szeretne - tiszteletben kell tartania.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy bár az Európai Uniónak nincsen jogi szabályozása arra nézve, hogyan nézzen ki egy tagállam regionális politikája, területfejlesztési politikája, áttételesen, programjain, keretdokumentumain, finanszírozásán keresztül hat ezekre.

2. Nemzeti megoldások

2.1. Tipológia

Talán az egyik legnehezebb feladat az államok közigazgatási rendszerének tipologizálása. Ha csak az EU országait nézzük, akkor is látható, hogy az egyéni megoldások nagyon széles skálán mozognak, és ezért nehéz egy olyan rendezőelvet találni, amely szerint minden Unió államot besorolhatunk egy adott kategóriába.

Többfajta tipologizálás is létezik. A legelterjedtebb felosztás az államokat három csoportba helyezi: egységes államok, föderalizált államok, regionalizált államok. Struktúrájukat tekintve egységes államoknak tartják azokat ahol a "hatalmat a nemzeti kormány birtokolja, még akkor is, ha egyes hatásköröket delegálhat kormányzati hatóságoknak amelyek specifikus területi egységek, vagy helyi közösségekért felelnek". Ezek az államok: Dánia, Görögország, Franciaország, Írország, Luxemburg, Hollandia, Portugália, Finnország, Svédország, Egyesült Királyság. Regionalizált országoknak tartják azokat, amelyekben "a hatalmat a nemzeti kormány és az alacsonyabb szintű közigazgatási egység birtokolja, az alkotmánynak és a speciális törvényeknek megfelelően". Ezek az államok Spanyolország és Olaszország. Míg föderális államoknak tekintik azokat, amelyekben "a hatalom megosztott a nemzeti kormányok és a regionálisak között, mindkettő autonómiával rendelkezvén bizonyos kérdésekben, és törvényalkotási joggal is". Ezek az államok: Belgium, Németország és Ausztria.¹⁶

Egy másik¹⁷ tipologizálás föderális, regionalizált unitárius, decentralizált unitárius, központosított unitárius kategóriákat állít fel, míg mások¹⁸ szerint beszélhetünk föderalizált, regionalizált, decentralizált, unitárius államokról.

Úgy gondoljuk, egy ezeknél átláthatóbb, pontosabb és egyszerűbb felosztásra lenne szükség.

Jogi szempontból közelítve meg a tipologizálás kérdését, azt mondhatjuk, hogy alapvetően két államtípus létezik: az unitárius (egységes állam) és a föderatív állam. Ezekben belül megkülönböztethetjük a következő szinteket: állam, regionális/föderatív szint, intermedier szint, alsó szint. Ha ennek alapján tekintjük az egyes európai államokat, a következő felosztást kapjuk:¹⁹

	Föderatív állam	Föderált államok szintje	Intermedier szint	Alsó szint
	<i>Egységes állam</i>	<i>Regionális szint</i>	<i>Intermedier szint</i>	<i>Alsó szint</i>
Ausztria	Föderatív állam	Lander 9	Bezirkwaltungsbehorden 99	Gemeinden 2359
Belgium	Föderatív állam	Régiók: Flanders, Wallonia, Bruxelles capital Közösségek: flamand, vallon, német	Provinces 11	Gemeenten/Communes 589

Dánia	Egységes állam		Amter 12+2 (Frederiksberg, Kopenhagen)	Kommuner 273
Franciaország	Egységes állam	Région 22	Département 96	Commune 36.763
Görögország	Egységes állam	Peripheria 13	Nomoi 51	Dimoi+Kinotites 900+133
Írország	Egységes állam	Provinces 4	Counties, County-Boroughs 30	
Luxembourg				Communes 118
Németország	Föderatív állam	Lander 16	Landkreise 329	Stadte und Gemeinden 13862
Olaszország	Egységes állam	Regioni 20	Provincie 95	Communi 8066
Portugália	Egységes állam	Két autonóm régió: Azores, Madeira. 18 Comissiaques de coordenato regional		Freguesias 305
Spanyolország	Egységes állam	Comunidades autonomas+ Ceuta y Mellila 18	Provincias+ Ceuta y Mellila 52	Municipios 8077

Ez a felosztás nem jelenti azt, hogy az egyes kategóriákba bekerült államok között nem léteznek különbségek. Ha a konkrét eseteket nézzük, akkor például világos, hogy Spanyolország nagyon közel áll egy föderalizált államhoz, míg a táblázatban ugyanabban a kategóriában található Franciaország messze áll tőle. Az elosztást tovább lehet finomítani, amennyiben a föderalizált/unitárius állam mellé például bevesszük a dekoncentráció/ decentralizáció/devolúció ismérveket is. Minden esetben nagyon fontos megnéznünk nemcsak az ország közigazgatási felépítését, hanem a különböző szintek közötti kompetenciák és források megoszlását is. Ezért az alábbiakban két nemzeti modellt

vizsgálunk meg.

2.2. Franciaország

a. Történeti áttekintés

Egy vitaindító természete és terjedelme nem engedi meg, hogy részletesen elemezzük a francia régiók kialakításának folyamatát.²⁰ Mielőtt rátérnénk a régiók kompetenciáinak vizsgálatára, fontosnak tartjuk felidézni létrejöttük néhány mozzanatát. Fontos, hiszen e nélkül nem tudjuk értékelni sem a mai működésüket, sem a modell alkalmazhatóságát Romániára.

A mai francia közigazgatási rendszer történelmi kialakulása egybeesik a mai Franciaország határainak kialakulásával. Ha csak a XVII-XVIII. századot nézzük, akkor azt látjuk, hogy a francia királyság fokozatosan csatolja magához a provinciákat.²¹ Ilyen volt Franche-Comté 1678-ban, Lorraine 1766-ban vagy Korzika 1768-ban.²² A forradalom előestéjén a francia királyság egy heterogén, a regionális különbségekre többé-kevésbé figyelő térség, amelyet "alapvetően a király személye kötött össze".²³ A francia forradalom létrehozta a "département"-t, azaz a megyéket. Az 1790-ben létrehozott 83 megye "elméleti konstrukció következménye, amelynek semmi köze nem volt a regionális különbségekhez".²⁴ Tíz évre rá Bonaparte létrehozta a prefektusi intézményt. Gyakorlatilag a mai francia közigazgatási rendszer egyik elemét, a megyét a francia forradalom hozza létre, míg a községek²⁵ forradalom előttié.²⁶

A régió - mint a közigazgatási rendszer egyik lépcsőfoka - száz évre eltűnt a francia közéletből.²⁷ Fokozatos megjelenésének egyik első jele az 1900-ban megalakult "Francia regionális Föderáció"²⁸ amely csak "gondolatok cseréjének köre akart lenni"²⁹, és amelynek tagjai értelmiségiek és "tekintélyes polgárok"³⁰ voltak. A III. Francia Köztársaság (1870-1940) alatt több jelentés és javaslat is született a regionális intézmények megteremtésére, sőt a kormány is megalkotott három regionalizációs javaslatot. Ezen javaslatok általában jobboldalról jöttek.³¹ Elmondhatjuk, hogy a III. Köztársaság ideje alatt tudatosult az elit egy részében, hogy a közigazgatás felépítése nem felel meg az állam új feladatainak/kompetenciáinak. Ezek mellett ott volt az a némiképp szokatlan is mondható tény, hogy az egyes közigazgatási intézmények nem rendelkeztek ugyanazzal a területi felosztással. Így történhetett meg, hogy egy adott pillanatban a gyakorlatban Franciaországnak 54 párhuzamos területi felosztása létezett, attól függően, hogy például a hadsereget, az egyházat, vagy a közoktatás minisztériumát tekintjük. Ezen kerületek pedig általában nagyobbak voltak, mint egy-egy megye területe.³²

A két világháború is befolyásolta a francia közigazgatási rendszer alakulását, hiszen a "Nagy Háború után"³³ az államnak központi szerepet kellett vállalnia a területszervezésben és gazdaságfejlesztésben. A második világháború befejezte magával hozta azt az igényt, hogy az állam váljon tervező állammá, és így létrejön a francia tervrendszer. Ám egyúttal világossá tette azt is, hogy ez az akkor létező keretekben - községek, megyék - nem valósítható meg hatékonyan. Ehhez adódott az a megállapítás is, hogy a területrendezési politikának nem sikerült megakadályoznia a fejlődő/fejlett és alulfejlett területek közötti távolság növekedését. Egyszóval: egy új szint létrehozását a gazdasági szükségszerűség és a tervezhetőség kérdése indokolta.³⁴

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a francia régiók létrehozását belső fejlődés, logika tette lehetővé. Ehhez tartozó elemek például a Párizs-vidék szembenállásából kifejlődő "notábilisok", gazdasági és politikai felelősök mozgalma³⁵, vagy az ennek során kialakuló "gazdasági terjeszkedés bizottságai"³⁶. A régiók 1956-os megteremtéséhez tehát egyrészt hozzájárult az államakarat, amely területrendezési politikájának és tervezésének keretét keresett, másrészt pedig az "alulról" induló mozgás, az előbb említett bizottságok.³⁷

A 22 tervezési régiót végül a Tervbizottság által összehívott csoport javaslata alapján jelölték ki. A cél egyértelműen az volt, hogy teret biztosítsanak a tervezésnek. A 22 régióból 15-nek a francia forradalom előtti provinciák nevéet adták. Fontos megjegyeznünk, hogy a megyék határait nem változtatták.³⁸

A mai régiók kialakításának egy következő lépése 1972, amikor Pompidou elnöksége alatt a régiók "specializált kompetenciákkal rendelkező közintézményé"³⁹ válnak.

b. Jelenlegi francia régiók kompetenciái

A következő lépést a régiók tekintetében az 1982. márciusi törvény jelentette, amely Mitterand elnökségének kezdetén a régiót mint területi-közigazgatási egységet határozza meg.

A lépés jelentőségének megértéséhez fontos felidézünk, hogy akkor is és jelenleg is Franciaország "oszthatatlan, laikus, demokratikus és szociális köztársaság"⁴⁰, amelynek alapelve "a nép kormányzata, a nép által, a népért"⁴¹. A francia alkotmány XII. fejezete szabályozza a területi közösségek jogállását. Közigazgatási egységekként az alaptörvény a községeket, megyéket és a tengerentúli területeket határozza meg, hozzátéve, hogy bármilyen más területi egységet törvény által lehet meghatározni.⁴² Az Alkotmány garantálja a helyi közigazgatás szabad adminisztrálását, amely választott tanácsok által valósul meg. Ugyanakkor a kormány képviselőjét, a prefektust nevezi ki a megyékben és a tengerentúli területeken a "nemzeti érdekek védelmezőjévé".⁴³

A francia terület politikai és közigazgatási⁴⁴ felosztását tárgyalva érdemes tudnunk, hogy az egymásra tevődő szinteken két típusú egységet különböztetünk meg. Egyrészt vannak helyi közösségek⁴⁵, amelyeket választott testületek vezetnek. Másrészt pedig vannak közigazgatási kerületek⁴⁶, ezek képezik az állami szolgáltatások alapját.⁴⁷

A helyi közösségnek több konstitutív eleme van⁴⁸:

- terület és lakosság;
- választott testület és végrehajtó intézmény. A választott testület tagjai közül választja ki az elnököt/polgármestert, aki biztosítja a végrehajtást;
- törvény által meghatározott kompetenciák;
- az ügyvezetés és igazgatás teljes autonómiája, amit csak a törvények tiszteletben tartása korlátoz (nincs függés a többi helyi közösségtől);
- jogi személyiség;
- saját és garantált források;
- autonóm közigazgatás és területi közszolgálatok⁴⁹.

Három helyi közösséget különböztetünk meg Franciaországban: régió, megye, község. A legalsó szinten található a községeket, amelyek az ancien régime plébániáinak az örökösei. Ma 36 763 ilyen községet találunk az országban, ebből 32 000-nek kevesebb, mint 2000 lakosa van.⁵⁰ Érdekessége ennek a rendszernek, hogy minden községnek ugyanazon kompetenciái, forrástípusai vannak. Ez azért fontos, mert a községekbe nem a romániai szóhasználatnak megfelelő községek tartoznak bele, hanem minden település (a városok is). A községi tanácsosokat hat évre választják, ők pedig maguk közül megválasztják a polgármestert.

A következő szinten találjuk a megyéket, amelyeket - mint láttuk - a forradalom hozott létre. A ma létező száz megyét (amelyből négy tengerentúli) a hat évre választott tanács igazgatja.

A harmadik szinten található a régiót, amely az idők folyamán a következő státusokkal rendelkezett: 1961 - regionális tevékenység igazgatási területe⁵¹; 1972 - közintézmény; 1982 - helyi közösség. A regionális tanácsok felépítése nagyon hasonlít a megyei tanácsokéra. A regionális tanácsosokat is hat évre választják, ők pedig maguk közül megválasztják a regionális tanács elnökét. Franciaországban 26 régió van, ezekből négy tengerentúli.⁵²

A kompetenciák megoszlása a megye, régió, községek között

	Község	Mege	Régió
Szociális tevékenység	- jogosultság megállapítása - fakultatív szolgáltatások	- gyermek segélyezés - anyasági védelem - fogyatékos és idős személyeket érintő közpolitikák	

	- községi egészségügyi központok	megfogalmazása - szociális szolgáltatás - egészségügyi megelőzés - nehéz helyzetben lévő személyek beillesztése	
Oktatás	- elemi iskola	- középiskola (college)	- líceumok - speciális oktatási intézmények
Gazdaság és fejlesztés	- indirekt segélyek - direkt kiegészítő segélyek - községek közötti területrendezési charta	- indirekt segélyek - direkt kiegészítő segélyek mezőgazdasági felszerelés	- szakmai képzések - gazdaság fejlesztési kutatási pólusok - direkt és indirekt segélyek - területrendezés, az állammal való terv szerződés - regionális természeti park
Szállítás	- városi	- nem városi - megyei szállítási tervek - iskolás szállítások	- regionális érdekeltségű kapcsolatok (vonat, országúti)
Kultúra	- községi arhívumok - községi múzeumok - községi könyvtárak - községi konzervatórium	- megyei arhívumok - megyei múzeumok - megyei központi kölcsönző könyvtárak	- regionális arhívumok - regionális múzeumok
Urbanizmus	- irányáséma - talaj elfoglalás tervei - talaj elfoglalási engedélyek		- a tenger használatának és alkalmasságának sémája
Környezet	- ivóvíz elosztás - tisztítás a háztartási hulladékok összegyűjtése és		- környezetvédelem - örökség és táj kollégiuma

	kezelése		
Utak	- községi utak - kiránduló, luxushajó kikötő	- megyei utak - halászati és kereskedelmi tengeri kikötők	- folyami kikötők - hajózható utak

Ha a francia közigazgatási rendszer egészét⁵³ nézzük, nemcsak a helyi közösségek felépítése és kompetenciáinak megoszlása a fontos, hanem az, hogy ezzel párhuzamosan hogyan néz ki az állam jelenléte a különböző szinteken. A kormányt minden megyében egy prefektus képviseli, akit az alprefektusok⁵⁴ segítenek munkájában. Az régió fővárosában székelő prefektus egyben a régió prefektusa is. Nagyon fontos azonban, hogy a régió prefektusa, valamint a többi prefektus között nincsenek alá-, fölérendeltségi viszonyok. A prefektus hatáskörei, amelyeket az 1982. decentralizációs törvények jelentősen csökkentettek, a következők:

- "képviselem a miniszterelnököt és a minisztereket;
- az állam minden dekoncentrált szolgáltatásának a vezetője (kivéve oktatás és igazságszolgáltatás);
- a törvény tiszteletben tartásának biztosítója, a posteriori vizsgálhatja a helyi közösségek akaratnyilatkozatait (utólagos ellenőrzés);
- nemzeti érdekekért felelős: közrend, polgárvédelem, választási eredmények összegyűjtése;
- biztosítja a kormány jól informáltságát, és részt vesz a minisztériumok közötti politikák életbeültetésében;
- a helyi választottak partnere és tanácsadója."⁵⁵

2.3. Olaszország

Olaszországban a 19. században lezajlott egyesülés megerősítésére és a sokszínű Itáliát szétfeszítő erők leküzdésére egy rendkívül centralizált állammodellt valósítottak meg, francia minta alapján. Az 1948-as alkotmány ezt alakította át: különleges és rendes jogállású régiókat hozott létre.

A különleges jogállású régiók azokon a területeken jöttek létre, amelyek a világháborút követően leszakadással fenyegettek, kisebbségi problémákkal küszködtek.⁵⁶ Érdekes a megközelítési módszer: az elszakadási törekvésekre nem egy még erőteljesebb ellenőrzéssel és centralizációval reagáltak, hanem egy sajátos jogállás biztosításával.⁵⁷

A rendes jogállású régiók helyzete azonban csak az 1970-es években rendeződött, addig az alkotmányos rendelkezéseket nem alkalmazták. A hatáskörök és az ezek ellátáshoz szükséges források decentralizációjának első nagy szakasza csak az 1970-es évek végén zárult le. Egyébként a módszer ismert: általában problémákat decentralizáltak, olyan gondokat, amelyektől a központi kormányzat meg akart szabadulni. A központ (és a kormányzó kereszténydemokraták) egyébként nagyon nehezen fogadták el a decentralizációt. A kommunistáknak jelentős szerepük volt a devolúciós folyamatban. A decentralizációnak további lépései is történtek a következő évtizedekben.

Molnár Anna így jellemzi az olasz példát: "a tartományi önkormányzatok a törvény által kínált lehetőségekkel sem tudtak élni. Képtelenek voltak megfelelni a modern társadalomban keletkezett kihívásoknak. Bürokratikus, elégtelen működésük nem tette lehetővé, hogy az önkormányzatiság egy magasabb szintjére lépjenek, és szolgáltató önkormányzatokká váljanak"⁵⁸. Ez túlzott leegyszerűsítés. Putnam elemzései sokkal reálisabb képet festenek⁵⁹, rendkívül érdekesen elemezve a helyi körülmények és a regionális intézmények kölcsönhatásait. Putnam rendkívül alapos kutatásainak függvényében Molnár Anna több állítását hasonlóképpen nem lehet elfogadni (például a dinamikus politikai elit hiányát is cáfolja Putnam). A polgárok elégedetlenségét a regionális intézményekkel szemben pedig össze kell hasonlítani a központi intézményekkel szembeni elégedetlenséggel. A regionális intézmények mutatói határozottan jobbak. Ugyanakkor nem elhanyagolható az intézményi hatékonyságban világosan kimutatható észak-dél törésvonal (a fejlett és iparosodott észak a mezőgazdaságra alapozó, fejletlen déllel szemben).

Az olasz regionalizmus jelenlegi arca a 2001-es alkotmánymódosítással alakult ki. Még ma is ôriz centralisztikus hagyományokat, de a szubszidiaritás elvének minél teljesebb alkalmazására törekszik:

- A régióknak törvényhozó szerepük is van. Az alkotmány megszabja az állam (kiterjedt) kizárólagos törvényhozási területeit⁶⁰; léteznek közös törvényhozási területek is⁶¹. A régiók regionális törvényeket alkothatnak azokon a területeken, amelyek nincsenek fenntartva a kizárólagos állami és a közös törvényhozási területeként. Amennyiben a régió, bármilyen okból, nem tudja jogalkotási hatáskörét ellátni, az állam helyettesítheti azt. Ha a központi kormányzat szerint egy régió túllépi a számára megállapított törvényhozási hatásköröket, akkor a regionális törvény közlésétôl vagy hatályba lépésétôl számított 60 napon belül a törvényt az Alkotmánybíróság elôtt megtámadhatja. Ugyanennek a fordítottja is érvényes: amennyiben az állam lépi át saját alkotmányosan meghatározott hatáskörét, és a regionális törvényhozás területére téved, a régió is megvédheti saját törvényeit.
- A regionális törvények számára alkotmányos követelmény, hogy a férfiak és a nôk közötti esélyegyenlôség akadályait felszámolja.
- A régiók közötti együttmûködéseket, társulásokat, együttes intézményt létrehozó szövetségeket regionális törvénnyel kell jóváhagyni. Az állami törvénnyel meghatározott feltételek szerint a régiók más államokkal vagy azok területi-közigazgatási egységeivel is köthetnek szerzôdéseket vagy egyezményeket, ha tiszteletben tartják a regionális hatásköröket.
- A régióknak autonóm bevételi forrásai vannak. A pénzügyi autonómia kiterjed a regionális bevételekre és kiadásokra. Az adózási rendszert állami törvény szabja meg; az állam egy kiegyenlító alapot (fondo perequativo) is létrehoz a hátrányos helyzetû övezetek támogatására, és lehetôsége van egyéb fejlesztési programok véghezvitelére. A régióknak joguk van hiteleket felvenni, az ilyen hitelek állami garantálása azonban kizárt.
- A kormányzat különleges esetekben felléphet a régió helyettesítôjeként.⁶²
- A régió szervei: a regionális tanács, a regionális kormány és a kormányt vezetô elnök. A regionális tanács gyakorolja a törvényhozói jogot, és törvénykezdeményezési joga van az állam irányában. A regionális választások közös törvényhozási területet képeznek; az alapelveket és a mandátumok idôtartamát állami törvény határozza meg.
- A regionális tanácsot szintén egy, saját soraiból megválasztott elnök vezeti.
- A regionális kormányt vezetô elnököt közvetlen választásokon választják meg, amennyiben regionális törvény errôl másképp nem rendelkezik. Az elnök kinevezi és leválthatja a regionális kormány tagjait. Az elnök felelôs a regionális tanácsnak, mert a tanács bizalmatlansági indítvány (motione di sfiducia) elfogadásával leválthatja ôt. Ebben az esetben viszont a regionális tanács is feloszlik.
- Minden régióknak saját, az alkotmányos keretek között elfogadott statútuma (statuto) van, amely meghatározza a régió kormányformáját, valamint szervezetének és mûködésének alapelveit. A statútumot a regionális tanács két olvasatban fogadja el úgy, hogy a két szavazás között legkevesebb két hónapnak kell eltelnie. A statútumot a központi kormányzat - a közlésétôl számított 30 napon belül - megtámadhatja az Alkotmánybíróság elôtt. Amennyiben a közlésétôl számított három hónapon belül a régió szavazati joggal rendelkezô polgárainak vagy a regionális tanács tagjainak egyötöde kéri, a statútumot népszavazásra kell bocsátani.
- Regionális szinten mûködik az önkormányzati tanács mint konzultatív szerv, a helyi önkormányzatok képviselôiben.
- Államfôi dekrétummal a regionális tanács felosztható és az elnök leváltható, ha tevékenységük megsértette az alkotmányt, vagy súlyosan megsértette a törvényeket, vagy ha a nemzetbiztonság így követeli. A dekrétumnak tartalmaznia kell az intézkedés indoklását. Ilyen rendelkezés esetén az elnöknek elôzetesen konzultálnia kell a regionális ügyekért felelôs parlamenti bizottsággal.
- A regionális határookra stabilitás jellemzô. Régiók egyesítése vagy új régiók létrehozása a regionális tanáccsal való konzultáció után, alkotmányos törvénnyel eszközölhetô. Az új régió lakossága el kell érje minimum az 1 000 000 fôt. Az egyesítést vagy új régió létrehozását a lakosság legkevesebb egyharmadát képviselô községi tanácsok kell kérjék, és népszavazásnak is jóvá kell hagynia.
- Provinciák és községek csatlakozhatnak egy másik régióhoz, ha a regionális tanáccsal konzultáltak, és a

népszavazás a leszakadást jóváhagyta. Az ilyen csatlakozáshoz állami törvény elfogadása szükséges.

A tipológiák, Franciaország és Olaszország példája is arra figyelmeztet, hogy nem lehet és nem szabad eltekinteni egy ország közigazgatásának vizsgálatakor, új közigazgatási egységek létrehozásakor az adott ország történelmi hagyományainak figyelembevételétől. Láthattuk, lehetséges unitárius államokban, sőt az unitárius állam iskolapéldájaként számon tartott Franciaországban is decentralizálni és dekoncentrálni, létrehozni választott testületekkel rendelkező, területi közigazgatási egységként működő régiót, anélkül, hogy az Alkotmányban az egységes államot érintő részt megváltoztassák. A legfőbb kérdés, amely mindig előttünk van, amikor Romániában régiókról és ezek státusáról beszélünk: milyen cél megvalósítását kell szolgálják?

3. A regionális politika romániai rendszere

3.1. A területi-közigazgatási alrendszer és a regionális fejlesztés alrendszerének viszonya

A területi-közigazgatási és a regionális fejlesztési alrendszer egymással szoros kapcsolatban álló, de elkülönült alrendszerek. A regionális fejlesztés nem része a területi-közigazgatási alrendszernek, attól eltérő, új alrendszerrel van szó. A régiók nem területi-közigazgatási egységek, nincs jogi személyiségük. A fejlesztési régiók intézményei viszont a helyi közigazgatásra épülnek rá.

A területi-közigazgatási alrendszer alapjait a következők határozzák meg:

- Románia területi-közigazgatási egységei a község, a város és a megye.⁶³
- A területi közigazgatás államigazgatási (prefektus) és önkormányzati intézményeit (helyi és megyei tanács, polgármester) az Alkotmány 119-122. szakaszai, és a 2001. évi 215-ös számú helyi közigazgatási törvény szabályozza.

A romániai regionális fejlesztést az 1998. évi 151. számú törvény szabályozza.⁶⁴ A törvény alapját a PHARE-program támogatásával elkészített "A romániai regionális fejlesztés zöld könyve" képezte.

3.2. A romániai regionális fejlesztési politika céljai

A regionális fejlesztés a központi és helyi közigazgatási hatóságok azon politikáinak összessége, amelynek célja a fejlesztési régióknak nevezett földrajzi területek gazdasági teljesítőképességének növelése.⁶⁵

Románia regionális fejlesztési politikájának a céljai a következők:

- A regionális különbségek csökkentése, a fejlődésben az egyensúly biztosítása, a különböző - történelmi, földrajzi, gazdasági, szociális, politikai - okokból hátrányos helyzetű övezetek gyors felzárkóztatása, újabb egyensúlytalanságok kialakulásának a megakadályozása.
- Az Európai Unió integrációhoz szükséges intézményes keret kialakítása, valamint az Unió strukturális-kohéziós alapjaihoz való hozzáférés lehetőségének a megteremtése.

A kormányzati szakpolitikák regionális szinten való megvalósítása, a helyi és regionális erőforrások figyelembevételével és hasznosításával, a fenntartható gazdasági-szociális fejlődés és a kultúra fejlesztése érdekében.

- A régiók közötti együttműködés elősegítése nemzeti és nemzetközi szinten, a határon átnyúló együttműködés támogatása, az európai regionális fejlesztéssel foglalkozó intézményekkel való együttműködés, közös projektek megvalósítása érdekében, a Románia által aláírt nemzetközi egyezményekkel összhangban.

A regionális fejlesztési politika megvalósításának alapja a Regionális fejlesztési pénzalap.

3.3. A fejlesztési régiók

Romániában 8 fejlesztési régió jött létre, megyék csoportjaiból, a megyei tanácsok közötti egyezmény alapján, a Kormány hozzájárulásával. A régiók kialakításához a helyi tanácsok beleegyezése is szükséges volt (határozat formájában). Vagyis formálisan a régió a központi és a helyi közigazgatás szereplőinek döntése alapján jött létre.

Konkrét létrejöttükről azok tudnak többet mesélni, akik részt vettek benne. Mindenesetre 1998-ban az akkori "regionális" felosztás is jelentős előrelépésnek számított az egységes nemzetállami politikai kultúrára épülő román közjogi felfogás szempontjából.

Az így kialakult regionális felosztást nagyon sok kritika érte, mert a régiók nem a létező történelmi, gazdasági térségekre alapozódtak. Valóban furcsa, hogy például a Közép régióban a Brassót is érintő regionális fejlesztési döntéseket Gyulafehérváron hozzák meg, ahol a regionális fejlesztés intézményeinek székhelye van. De úgy beszélni a regionális identitásról, mint a régiók kialakításának előfeltételéről, tévedés: ezek gazdasági tervezési övezetek, és semmi több. Súlyosabb probléma, hogy a gazdasági "erővonalakat" sem vették figyelembe.

A régiók a regionális fejlesztési politika kialakításának, végrehajtásának és értékelésének keretei. A régiók ugyanakkor az Európai Unióban használt statisztikai felosztás NUTS2 szintjének felelnek meg. Nagyon fontos kiemelni, hogy a régiók létrejötte egyáltalán nem zárja ki a 2001. évi 215. számú helyi közigazgatási törvényben biztosított önkormányzati társulások lehetőségét, például a megyék között létrejövő, általában konkrét feladat megoldását célzó társulások létrejöttét. Egy ilyen társulás célja szintén lehet regionális fejlesztési program megvalósítása. Tehát helyi kezdeményezésre - a jelenlegi jogszabályi keretek között - lehetséges regionális fejlesztés kezdeményezése.

3.4. A regionális fejlesztés régió-szintű intézményei

Minden régióban két intézmény működik, amelyek célja a regionális politika megvalósítása: a Regionális fejlesztési tanács⁶⁶ mint döntéshozó szerv, és ennek alárendelve a Regionális fejlesztési ügynökség⁶⁷.

A Regionális fejlesztési tanács tagjai:

- a régió megyei tanácsainak elnökei;

- minden egyes megyéből egy municípiumi, egy városi és egy községi helyi tanácsos. Ezeket a megyei tanács elnöke által összehívott megyei jelölőgyűléseken bízták meg. Külön jelölőgyűlést hívtak össze a municípiumok, a városok és a községek számára. Minden egyes helyi tanács elküldte a képviselőjét ezekre a megyei szintű gyűlésekre (azokat a tanácsosokat, amelyek a helyi tanácsokat képviselték, ugyanazzal a határozattal bízták meg, amellyel a helyi tanács jóváhagyását fejezte ki a régióhoz való csatlakozáshoz).

A Regionális fejlesztési tanács első, alakuló ülését a legidősebb megyei tanácselnök hívta össze és vezette. Ezen írták alá a régiót létrehozó egyezményt és fogadták el a Regionális fejlesztési tanács szervezési és működési szabályzatát.

A Regionális fejlesztési tanács az alakuló ülésen a megyei tanácsi elnökök közül egyéves mandátummal elnököt és alelnököt választott. Az elnök képviseli a régiót és a Regionális fejlesztési tanácsot más régiókkal (belföldi vagy külföldi) való kapcsolatokban.

A Regionális fejlesztési tanács tagjai nem kapnak javadalmazást tevékenységükért.

A Regionális fejlesztési tanács reprezentativitását a helyi közigazgatás hatóságainak legitimitása adja. A Regionális fejlesztési tanácsot az önkormányzati igazgatási rendszerre (a megyei és helyi tanácsokra) építették rá, az államigazgatás képviselője, a prefektus szavazati jog nélkül vehet részt a Regionális fejlesztési tanács ülésein. A Regionális fejlesztési tanács ülésén részt vesz a Regionális fejlesztési ügynökség igazgatója is, ugyancsak szavazati jog nélkül. Viszont felszólalási, javaslattételi joguk van a szavazati jog nélküli résztvevőknek és az egyéb meghívottaknak is.

A Regionális fejlesztési tanács rendes ülésére évharmadonként, rendkívüli ülésére bármikor sor kerülhet.

A Regionális fejlesztési tanács hatásköre:⁶⁸

- elemez és dönt a regionális fejlesztés stratégiájáról és a fejlesztési programokról;

- jóváhagyja a regionális fejlesztési terveket;

- javaslatokat nyújt be az Nemzeti regionális fejlesztési tanácsnak a Regionális fejlesztési pénzalap kialakítására vonatkozóan;

- jóváhagyja a Regionális fejlesztési pénzalap forrásainak célját és prioritásait;
- figyelemmel követi a fejlesztési pénzalap felhasználását.

A Regionális fejlesztési ügynökség a Regionális fejlesztési tanácsnak alárendelve működik. A Regionális fejlesztési ügynökség nem kormányzati, nonprofit, közhasznú intézmény, amelynek jogi személyisége van. Szervezési és működési szabályzatát a Regionális fejlesztési tanács hagyja jóvá, és ebben határozzák meg a székhelyét is.

A Regionális fejlesztési ügynökséget igazgató vezeti, amelyet a Regionális fejlesztési tanács nevez ki, versenyvizsga alapján, és ugyancsak ő mentheti fel. Az alkalmazottak esetében be kell tartani a megyék közötti arányosság elvét. A Regionális fejlesztési ügynökség szervezeti struktúráját ugyancsak a Regionális fejlesztési tanács hagyja jóvá.

A Regionális fejlesztési ügynökség működéséhez szükséges pénzalapokat a Regionális fejlesztési pénzalapból különítik el, a Regionális fejlesztési tanács döntésének megfelelően, a helyi és megyei tanácsok által biztosított forrásokból vagy az ügynökség saját bevételeiből.

A Regionális fejlesztési ügynökség hatásköre: ⁶⁹

- Elkészíti és a Regionális fejlesztési tanácshoz jóváhagyás végett benyújtja a regionális fejlesztési stratégiát, a regionális fejlesztési programokat és a pénzalapok kezelési tervét. A regionális fejlesztési tervek lehetnek többéves vagy egyéves lefutásúak. A többéves lefutású programok is egyéves részekre vannak bontva. Ezeket továbbítják a Nemzeti regionális fejlesztési ügynökséghez, hogy az biztosítsa a finanszírozásukat.
- Gyakorlatba ülteti a regionális fejlesztési programokat, kezeli a pénzalapokat, a Regionális fejlesztési tanács döntéseivel összhangban, a törvények betartásával, és felelős tevékenységéért. Követi és ellenőrzi a támogatott projekteket, és ezekről jelentéseket készít a regionális tanácsnak és a nemzeti ügynökségnek.
- Azonosítja a régió belüli hátrányos helyzetű övezeteket az érintett helyi és megyei tanácsokkal együtt, és az előkészített dokumentációt, amelyet a Regionális fejlesztési tanács is jóváhagy, benyújtja a Nemzeti regionális fejlesztési ügynökségnek és a Nemzeti regionális fejlesztési tanácsnak.
- Szakmai tanácsadással segíti a hátrányos helyzetű övezetekbe befektetni kívánó természetes és jogi személyeket, a megyei és helyi tanácsokkal együtt. Az ebből származó jövedelmek a Nemzeti regionális fejlesztési pénzalap bevételeinek számítanak.
- A Nemzeti fejlesztési ügynökséghez a Nemzeti regionális fejlesztési pénzalapból való támogatásra jóváhagyott projekteket nyújt be. Ezeket lehet teljesen vagy részben a Nemzeti regionális fejlesztési pénzalapból finanszírozni.
- Megpróbál forrásokat szerezni a Regionális fejlesztési pénzalapba.
- Kezeli a Regionális fejlesztési pénzalapot, a regionális fejlesztési programok megvalósítása érdekében.
- Felel a Regionális fejlesztési tanács és az egyéb hatóságok előtt a pénzalapok kezelésének törvényszerűségéért.

A Regionális fejlesztési pénzalap forrásai:

- az Nemzeti fejlesztési pénzalapból származó források;
- a megyei és a helyi költségvetésekből származó források, a megyei tanácsok és a helyi tanácsok által jóváhagyott összegeknek megfelelően;
- a magánszektortól, bankoktól, külföldi befektetőktől, az Európai Uniótól és más nemzetközi szervezetektől származó források.

3.5. A regionális fejlesztés országos intézményei

Országos szinten a regionális fejlesztést a Nemzeti regionális fejlesztési tanács és a Nemzeti regionális fejlesztési ügynökség koordinálta.

A Nemzeti regionális fejlesztési ügynökséget 2001-ben megszüntették (2000. évi 2. számú sürgősségi kormányrendelet), helyét a Fejlesztés és Prognózis Minisztériuma vette át. A Nemzeti regionális fejlesztési tanács formálisan létezik, azonban a gyakorlatban nem működik, Radu Vasile miniszterelnök óta nem ülésezett. Országos szinten tulajdonképpen csak a Fejlesztés és Prognózis Minisztériuma maradt mint a regionális fejlesztésre szakosodott intézmény.

A Nemzeti regionális fejlesztési tanács tagjai:

- a nyolc fejlesztési régió Regionális fejlesztési tanácsainak az elnöke és alelnöke, azaz 16 személy;
- a Kormány képviselőjében ugyancsak 16, miniszteri vagy államtitkári rangú, kormányhatározattal kijelölt személy;
- a Nemzeti regionális fejlesztési tanács elnöke a Miniszterelnök.

A Nemzeti regionális fejlesztési tanács hatásköre:⁷⁰

- jóváhagyja az ország regionális fejlesztési stratégiáját és programját;
- javaslatokat nyújt be a Kormánynak a Nemzeti regionális fejlesztési pénzalap tekintetében;
- jóváhagyja a Nemzeti regionális fejlesztési pénzalap forrásainak kritériumait, prioritásait, az utalványozási eljárást;
- figyelemmel követi a Nemzeti regionális fejlesztési pénzalapból a Regionális fejlesztési ügynökségekhez utalványozott források felhasználását;
- jóváhagyja az Európai Bizottság által Romániának juttatott strukturális vagy strukturális típusú pénzalapok felhasználását, a kormány által elfogadott jogszabályoknak megfelelően;
- követi a regionális fejlesztési politika megvalósulását, ideértve a nemzetközi együttműködést is.

A Nemzeti regionális fejlesztési ügynökség a Nemzeti Regionális fejlesztési tanács végrehajtó szerve volt, jogi személy, amelyet egy államtitkári rangú elnök vezetett. A Nemzeti regionális fejlesztési ügynökség működéséhez szükséges alapokat a Nemzeti regionális fejlesztési pénzalapból finanszírozták, a Nemzeti Regionális fejlesztési tanács javaslatára, kormányhatározattal megállapított szinten.

A Fejlesztés és a Prognózis Minisztériumának hatáskörei a regionális fejlesztés területén:

- elkészíti az Országos Fejlesztési Tervet, ezt beterjeszti a kormányhoz jóváhagyás végett⁷¹, és koordinálja az országos politika megvalósulását Románia egészében, a régiókban és zónákban;
- követi a gazdasági és szociális kohézió céljainak megvalósulását, az ország régiói és zónái közötti különbségek mérséklésének céljából, minden egyes régió versenyképességének növelése végett;
- együttműködik a Külügyminisztériummal a határon átnyúló fejlesztési régiók, a régiók közötti és az eurorégiók szintjén történő együttműködés kérdésében;
- elemzi és javasolja a Nemzeti Regionális fejlesztési tanácsnak a regionális fejlesztési programok és tervek finanszírozását; kidolgozza a régiók támogatási programjait a regionális gazdaság átszervezése céljával;
- kidolgozza a regionális fejlesztési programok és tervek kritériumait, prioritásait és a finanszírozási eljárását; a régiókat támogató programokat fogad el, hogy a regionális gazdaság átszervezéséhez szükséges forrásokat biztosítsák;
- kidolgozza a sajátos helyzetű zónák (ipari parkok⁷², hátrányos helyzetű övezetek) fejlesztését célzó programok kritériumait, prioritásait és a finanszírozási eljárást, és ezeket a kormány elé terjeszti.

A Fejlesztés és a Prognózis Minisztériumának egyéb hatáskörei a külföldi befektetők vonzása, gazdasági-szociális előjelzések és az európai integráció területére vonatkoznak.

A *Nemzeti regionális fejlesztési pénzalapot* a törvény szerint a központi költségvetésből különítik el. A gyakorlatban azonban erre sem kerül sor. Elméletileg a nemzeti regionális fejlesztési pénzalap további forrásai:

- az Európai Unió pénzügyi támogatásai a PHARE-programon keresztül;
- strukturális pénzalapokból való források;
- kormányok, nemzetközi szervezetek, bankok által nyújtott vissza nem térítendő támogatások;
- más, a kormány rendelkezésére álló források.

A regionális fejlesztési programok kiválasztása és monitorizálása érdekében a programok költségvetéséből el lehet különíteni egy részt.

A hátrányos helyzetű övezettké⁷³ való nyilvánítás a helyi vagy megyei tanácsok javaslatára, a Regionális fejlesztési ügynökségek által összeállított dokumentáció alapján, a Regionális fejlesztési tanács kérésére történik. A kérést a Nemzeti regionális fejlesztési tanácshoz nyújtják be, amely javasolja a kormánynak, hogy egy zónát nyilvánítson hátrányos helyzetű övezetnek.

4. Románia határmenti együttműködésének rendszere

Egy következő kérdés lehet, hogy biztosított-e Romániában az eurorégiók létrehozásának jogi háttere, mennyire tud Románia partner lenni, és elsősorban mennyire tudnak a romániai önkormányzatok partnerek lenni az eurorégiós típusú fejlesztésekben?

A válasz röviden: igen, Románia határon átnyúló együttműködéseinek jogi háttere biztosított. A jogszabályi háttér adott a jelenlegi együttműködési formák tartalmasabbá, sokszínűbbé tételéhez, amely a romániai magyarság meghatározott részének (elsősorban gazdasági) gondjaira jelenthet megoldást: hogy az államhatárok kizárólag államhatárok legyenek, és ne a gazdaságot, az embereket, szakmákat és terveket válasszanak el egymástól. A határmenti együttműködésnek vannak sikeres és sikertelen kísérletei, viszont most eljött az ideje, hogy az ilyen típusú kapcsolatok új formát nyerjenek, ne improvizációra, hanem stratégiára legyenek alapozva. Ebben a helyi önkormányzatokra jelentős szerep hárul, mert a határmenti együttműködés stratégiáinak kezdeményezői kell legyenek, a területfejlesztés többi szereplőjét pedig be kell vonniuk ebbe a munkába.

A jogi háttér a 2001. évi 215. számú helyi közigazgatási törvény és a Románia által ratifikált, a Területi Önkormányzatok és Közigazgatási Szervek Határmenti Együttműködéséről szóló keretegyezmény⁷⁴ biztosítja.

A határmenti együttműködés nem korlátozódik (korlátozódhat) az önkormányzati szférára, számos projekt állami részvételt vagy központi költségvetési támogatást kíván meg (gondolunk itt például a sztrádatervekre). Vizsgálatot viszont az együttműködés önkormányzati részének jogi háttere igényel.

A helyi közigazgatási törvény (Hktv.) rendelkezései⁷⁵ szerint határmenti együttműködési egyezményeket a helyi és megyei tanácsok köthetnek a szomszédos országok hasonló hatóságaival, a törvény feltételei szerint.

Az egyezmények megkötésének a következő korlátjai vannak:

- a) a határmenti együttműködési egyezményeket kizárólag a helyi vagy a megyei tanács hatáskörébe tartozó területeken lehet megkötni;
- b) a román jogszabályok tiszteletben tartása;
- c) a román állam által vállalt nemzetközi kötelezettségek tiszteletben tartása.

A keretegyezmény szerint is "a határmenti együttműködés a területi önkormányzatoknak és a közigazgatási szerveknek a belső jogban meghatározott hatáskörében valósul meg. E hatáskör hatályát és jellegét a jelen egyezmény nem érinti". A hatásköri korlátok Románia esetében nem jelentenek valós problémát. Az önkormányzati jogosítványok Romániában biztosítottak, a helyi közügyek legjelentősebb része a helyi és a megyei tanács hatáskörébe utalt. Például, a helyi tanács hagyja jóvá a gazdasági-társadalmi fejlesztési, területrendezési és urbanisztikai tanulmányokat, prognózisokat és programokat, a területrendezési és városfejlesztési dokumentációkat, ideértve a megyei, regionális, zonális fejlesztési programokban és határmenti együttműködési programokban való részvételt is. Együttműködési lehetőség van a gazdaság, az oktatás, a kultúra, az ifjúság, a sport területén.

A határmenti együttműködés során intézményalakító társulást is létre lehet hozni. Ennek két formája lehetséges: a jogi személyiséggel rendelkező intézmény Románia területén, illetve a szomszédos állam területén található.

Az első esetben a törvény annyit szögez le, hogy az így létrejött szervnek nincs adminisztratív-területi hatásköre. Egyébként ez lehet egyesület, alapítvány, gazdasági társaság, bármi, amely a határmenti együttműködés céljait megvalósíthatja, vagy ebben közreműködhet.

A második esetben a helyi közigazgatási törvény megengedi, hogy a hatásköri korlátoknak megfelelően a helyi vagy a megyei tanács részt vegyen a más állam területén létrehozott szervezetben.

Az önkormányzatok határmenti együttműködése központi ellenőrzésnek van alávetve.

A helyi vagy megyei tanácsok azon kezdeményezését, hogy együttműködjenek és társuljanak külföldi közigazgatási hatóságokkal, vagy csatlakozzanak a helyi közigazgatási hatóságoknak egy nemzetközi szervezetéhez, a Külügyminisztériummal és a Közigazgatási Minisztériummal kell közölni.

A külföldi közigazgatósági hatóságokkal megkötött egyezmények tervezetét láttamozás végett be kell nyújtani a Külügyminisztériumhoz, és csak ezután lehet a helyi vagy a megyei tanács napirendjére tűzni elfogadás végett (előzetes ellenőrzés). A láttamozást a kérvény megérkezése utáni maximum 30 napon belül ki kell bocsátani. Ellenkező esetben úgy tekintik, hogy nincsenek ellenvetések, és az illető tervezetet a helyi vagy a megyei tanács elfogadhatja.

A helyi közigazgatási hatóságok által megkötött egyezmények vagy szerződések csak a résztvevő helyi tanács vagy megyei tanács felelősségét vonják maguk után. Az elfogadott egyezmények törvényességi ellenőrzésnek vannak alávetve.⁷⁶ A határmenti egyezmények alapján kibocsátott helyi vagy megyei tanács határozatoknak ugyanaz a jogi értéke és hatása a belső jogban, mint a helyi közigazgatási törvény szerint kibocsátott aktusoknak. A törvényességi ellenőrzés és a láttamozás is egyébként összhangban van a Területi Önkormányzatok és Közigazgatási Szervek Határmenti Együttműködéséről szóló keretegyezmény előírásaival (3. cikk 4. és 5. pontok).

Az egyetlen vitatható pont a külügyminisztériumi láttamozás jogi értéke. Véleményünk szerint a láttamozás a határmenti együttműködési egyezmény elfogadási eljárásának kötelező eleme, amely azonban nem köti a helyi vagy a megyei tanácsot. A minisztérium, a központ a láttamozás során javasolhatja, hogy ne kössék meg az egyezményt, illetve más formában kössék meg, de ez nem kötelezi az önkormányzatot. A prefektus (illetve rajta keresztül a Kormány) törvénysértés esetén megtámadhatja a határozatot, de időszerűségi vagy célszerűségi kifogással nem élhet. Viszont a láttamozás elmulasztása törvénysértésnek minősül, és a határmenti együttműködést jóváhagyó határozatot a közigazgatási bírászkodás során megsemmisíthetik.

A létező jogi kereteket további tartalommal kell feltölteni.

A fentebbiekből egyértelműen kiderül, hogy a határmenti együttműködésekhez tartoznak az eurorégiók, de minden más, a határ két oldalán lévő önkormányzatok közötti együttműködés is. Valószínűleg sokaknak három betű, CBC, jut eszükbe, amennyiben határmenti együttműködésekre terelődik a szó. Talán nem meglepő ez, ha tudjuk, hogy a legelső határon átnyúló kooperációt⁷⁷ elősegítő programot az Unió 1994⁷⁸-ben hozta létre.⁷⁹ Az egyik, hosszas programot⁸⁰ PHARE-CBC-nek hívták. De a határmenti együttműködés elősegítésének szükségessége megjelent a Stabilitás Paktum keretén belül is.⁸¹ Nemcsak ezek a programok léteztek/léteznek, számos olyan uniós program van amely valamilyen formában elősegíti az EU-s/kelet-közép-európai, vagy a kelet-közép-európai/kelet-közép-európai⁸² önkormányzatai, határmenti térségei közötti együttműködést.

Miért fontosak ezek a határmenti együttműködések akár eurorégióknak, akár másnak nevezzük őket? Egyik lehetséges válasz szerint "a határon átnyúló együttműködést legfőképpen az indokolta, hogy lebontsa a fizikai határokat, korlátozásokat és más, a határok menti közösségeket elválasztó tényezőket. Általános filozófiájának megközelítésében a határon átnyúló együttműködést a határmenti övezetek hétköznapijainak minden területén alkalmazzák (pl. üzlet, munka, szórakozás, lakáspolitiká, tervezés, szociális kedvezmények). A szocio-kulturális együttműködés gyakran az első lépése az emberek közötti, a határon átnyúló kapcsolatok létrehozásának és a fejlesztési problémák és lehetőségek kölcsönös tudatosításának. A határmenti együttműködés rendszeres kell legyen, a közigazgatás valamennyi (országos, regionális és helyi) szintjének részvételét maga után kell vonnia, és érintenie kell a magánszektort éppúgy, mint a közhatóságokat"⁸³.

Egyszóval: a határmenti együttműködéseknek nemcsak gazdaságfejlesztési okai vannak (bár talán ezek az elsődlegesek), hanem a különböző közösségek közötti megismerés, a "megbékélés", egy nagyobb térbe történő integrálódás. A határmenti régiók betölthetnek közvetítő szerepet is. Eurorégióink, határmenti együttműködéseink Magyarország EU-s csatlakozásával felértékelődnek.

5. A regionális fejlesztés jövője

A regionális fejlesztés sokat tud tenni a gazdaság fellendítése érdekében. Ez egy lehetőség, amelyet az Európai Unióba való integráció szükségessé is tesz. Világos, hogy napjainkban ez a rendszer még nem működik megfelelőképpen. A kérdés, amelyet meg kell válaszolni a romániai regionális politika reformjához, az, hogy elégséges-e a jelenlegi intézmények átalakítása, avagy alapvetően rossz a jelenlegi intézményrendszer, és új, más típusú intézményekre van szükség. Több megoldás képzelhető el, ezek közül kettőt vázolunk:

Megoldási lehetőségek:

- "A" forgatókönyv: a már létező regionális intézményrendszer fenntartása, de a hatáskörök ténylegessé tételével és a rendelkezésre álló források bővítésével. A forrásnövelés akár a törvény módosítása nélkül is végrehajtható, és máris egy hatékonyabb regionális fejlesztési rendszerünk lesz. A regionális fejlesztés jelentőségét és hatékonyságát a törvény apró módosításaival tovább lehet növelni anélkül, hogy a jelenlegi rendszert alapjaiban kellene átalakítani. *A régiók határait a törvény módosítása nélkül is át lehet alakítani*, tehát inkább politikai egyeztetések szükségesek, mint jogi megoldás. A regionális fejlesztés központi intézményrendszerét mindenképpen újra kell gondolni.

- "B" forgatókönyv: a fennálló régiók vagy újonnan létrehozott régiók területi-közigazgatási egységgé való alakítása. Ezzel a régió közjogi jogi személlyé, vagyis területi-közigazgatási egységgé válna, megszűnne a területi-közigazgatási és a regionális fejlesztési alrendszerek elkülönülése, az előbbi "elnyelné" az utóbbit. Ehhez alkotmánymódosítás szükséges.

Mindkét megoldás megegyezik az európai gyakorlattal. A "B" megoldás alapvető problémája, hogy egy újabb közigazgatási szintet hoz létre, ez pedig jelentős költségeket feltételez, és - amitől félünk, - hogy egy regionális bürokrácia létrejöttét eredményezi. Magyar szempontból, ha a területi-közigazgatási egység régiót a jelenlegi 8 régiós rendszerre építik rá, annak a politikai hatalomnak az elvesztését is jelentené, amely egyes megyék szintjén most létezik. Kérdéses lenne a megye sorsa is ebben az esetben (szükséges-e egy nem túl nagy méretű országban négy közigazgatási szint léte?).

Jelen pillanatban az "A" megoldás tűnik inkább kivitelezhetőnek. A kormányzati megnyilvánulások alapján sem lehet tudni, hogyan is alakul a regionális politika jövője, nincs kidolgozva világos reform a regionális politika jövőjéről.

Több tudományos kutatás szükséges, amelyre alapozni lehet a regionális politika reformját. A decentralizáció továbbvitele érdekében és a politikai intézményi hatékonyság növeléséért ezeket a kutatásokat el kell végezni. Szilárd alapjai kell legyenek a regionális fejlesztés reformjának, mert ha nem, ugyanaz fog előfordulni, mint Románia gazdasági-társadalmi létezésének annyi területén: kapkodás, megalapozatlan reform, tűzoltás jelleggel beavatkozás beavatkozást követ, egyszóval a rendkívül káros és végre meghaladni kívánt instabilitás.

Fontos kitérni a Székelyföld helyzetére. A Székelyföld régióvá alakításával, kimondatlanul, sokan az etnikai típusú önkormányzatiságot (autonómiát) akarják elérni. A Székelyföld régió sajnos, ha létrejön is, a jelenlegi regionális hatáskörökkel és az európai gyakorlatot figyelembe vevő lehetséges hatásköreivel sem lesz alkalmas kisebbségi jogok gyakorlására, hiszen hatáskörei elsősorban gazdasági fejlesztésre-tervezésre irányulnak. Kivételt jelenthet esetleg az az eset, ha a spanyol autonóm közösségeknek, azaz pl. Katalóniának megfelelő hatásköröket kaphatna⁸⁴, amely bekövetkezése egyelőre valószínűtlen. A Székelyföld régió jelentős szerepet vállalhat az ottani magyarság életminőségének javításában, de a sajátos kulturális, nyelvi stb. jogok biztosítása, akár évtizedes távlatban, továbbra is a központi állam kötelessége lesz, a helyi önkormányzatoknak (a helyi és a megyei tanácsnak) pedig ezeknek a jogoknak a gyakorlásában van/lesz funkciójuk.

A romániai magyarság gondjainak jelentős része gazdasági és szociális jellegű, és ezeknek orvoslásában egy gazdaságfejlesztési régió sokat tehet. Ugyanakkor a gazdaságfejlesztési régiók létrejötte hozzájárulhat a román politikai kultúra megváltoztatásához, az eltúlzott és helytelenül (a centralizáció és központi ellenőrzés szinonimájaként) értelmezett egységállam-eszme meghaladásához.

Idővel a gazdaságfejlesztési régiók területi-közigazgatási jelleget is kaphatnak (ha ez nem újabb bürokratikus

igazgatási szint bevezetését jelenti), és ilyen keretek között a Székelyföld sajátos jogállást is nyerhet.

Jelenleg viszont valós gazdaságfejlesztési régiók kialakítását kell követni, a gazdasági és történelmi erővonalakat is figyelembe véve. Hangsúlyt kell fektetni a határmenti együttműködések elősegítésére, valamint az ezekből adódó lehetőségek kihasználására, tekintettel arra, hogy Magyarország hamarosan EU-s tag lesz, és akkor Románia közvetlenül érintkezik majd az Unió térségével.

A következőkben, pontszerűen, azokat az alapelveket foglaljuk össze, amelyre építeni kell a regionális politika reformját:

- a regionális fejlesztés központi intézményrendszerének újraszervezése a hatékonyság és átláthatóság alapján;
- regionális fejlesztési programok kiemelt támogatása;
- a megye megtartása és megerősítése: a középszintű döntési központokat nem kell eltávolítani a községektől és városoktól;
- a regionalizáció ne centralizációt jelentsen, hanem a központi gazdaságfejlesztési kormányzati hatáskörök decentralizációját. A regionalizáció burkolt centralizmust is jelenthet, ha az alsóbb szinteket "megillető" hatásköröket visznek regionális szintre. Ezért a regionális hatásköröket a központi szakigazgatástól kell elvonni.

A regionális intézményeknek alulról felfele kell építkezniük (ezzel összeegyeztethetetlenek a nemrég javasolt, kormányhatározattal kinevezett regionális kormányzói tisztségek, amelyet a közigazgatási miniszter javasolt és a miniszterelnök pár napra rá megtagadott). Egy ilyen "regionális prefektus", még akkor is, ha hatásköre kizárólag gazdasági jellegű és Európai Unió programok pénzügyeinek az ellenőrzésére terjed ki, elfogadhatatlan.

A tanulmány során láthattuk, hogy nincs olyan Unió szabályozás, amely azt szabja meg, hogy egy ország régiójának határai hol húzódnak, vagy egy ország hogyan és mely területeit fejlessze. A nemzeti megoldások elemzése során kitérünk, hogy nem lehet és nem szabad eltekinteni egy ország közigazgatásának vizsgálatakor, új közigazgatási egységek létrehozatalakor az adott ország történelmi hagyományainak figyelembevételétől. Az is világossá vált, hogy a legfőbb kérdés, amely mindig előttünk kell legyen, amikor Romániában régiókról és ezek státusáról beszélünk: milyen cél megvalósítását kell ezek szolgálni? Láthattuk, hogy a határmenti együttműködések fontossága Magyarország EU-s tagságával megnő. Egyértelművé vált az is, hogy további kutatások nélkül (gazdasági, történelmi, szociológiai stb.) nem lehet megalapozottan megváltoztatni a régiófejlesztési politikát, a régiók összetételét. Az is világossá vált, hogy szükséges ezekben a kérdésekben egy szakmai, majd politikai vitát folytatni. A központi kormányzat mindenekelőtt ki kell dolgozza világos regionális politikáját, mert ellentmondások és bizonytalanságok sorozatára nem lehet a fejlesztést alapozni.

Jegyzetek

- 1 Akár olyan szinten is, hogy bizonyos elveket tiszteletben kell tartanunk, amelyeket egyébként talán nem vettünk volna figyelembe.
- 2 Nomenclature of Territorial Units for Statistics.
- 3 Az EU statisztikai hivatalának is lehetne nevezni.
- 4 Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of a Common Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS), Brussels, 14.02.2001, COM (2001) 83 final, 2001/0046 (COD), www.europa.eu.int.
- 5 Länder és Kreise Németországban. Régiók és megyék Franciaországban stb.
- 6 Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of a Common Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS), Brussels, 14.02.2001, COM (2001) 83 final, 2001/0046 (COD), www.europa.eu.int.
- 7 Ua.
- 8 Ua. 4/1 cikkely.
- 9 Ua. 4/4 cikkely.
- 10 Ne felejtjük el, hogy eme szabályozás által megnevezett régiók nem az általában használt régió fogalmat fedik hanem - mint az előbb is jeleztük - "a NUTS-osztályozás a Közösség gazdasági területét osztja fel, területi egységekbe, amelyekre ezentúl mint régiókra hivatkozik".

- 11 SDEC franciául Schéma de développement de l'espace communautaire.
- 12 Schéma de développement de l'espace communautaire (SDEC), <http://www.inforegio.com/wbdoc/docoffc/official/spaceãfr.htm> alapján írt rész.
- 13 Conclusion de la Présidence allemande du Conseil Européenne à l'issue du Conseil informel des Ministres responsable de l'aménagement du territoire dans les État membre de l'Union Européenne, Potsdam, les 10/11 mai 1999, <http://www.inforegio.com/wbnews/newãfr.htm>).
- 14 Ha például a keretdokumentumban megjelenő EU terület és városfejlesztési politikáját nézzük, láthatjuk, hogy három fő célja van, mindegyik jelezve azt, hogy hol, hogyan gondolkoznak a térről, a területről az Unióban. Az első cél egy kiegyensúlyozott és policentrikus városrendszer, valamint egy új falu-város viszony kiépítése. A második az infrastruktúrákhoz és a tudáshoz való egyenlő értékű hozzájutás megvalósítása. A harmadik cél pedig a fenntartható fejlődés, valamint a természet és a kultúra intelligens kezelése és megőrzése.
- 15 Ilyenek például a strukturális alapok a tagállamok számára, vagy a PHARE, SAPARD, ISPA stb.
- 16 *Compendium des systèmes et des politiques d'aménagement du territoire dans l'Union Européenne*, Commission Européenne, 2000, 34.
- 17 Lásd pl. Pálné Kovács Ilona: *Regionális politika és közigazgatás*. Dialóg Campus Kiadó, 1999, 83.
- 18 Lásd pl. Horváth Gyula: *Európai regionális politika*. Dialóg Campus Kiadó, 1998, 307.
- 19 A táblázatban található adatokat több ismertető/könyv/táblázat alapján állítottuk össze, ilyen volt például Richard Stock, CERS, *Organisation territoriale d'un Etat*, Stage: La gouvernance des collectivités locales dans un Etat de droit démocratique, Budapest, 23-30 juin 2002, Fondation Robert Schuman; www.europa.eu.int, stb.
- 20 Mindemellett úgy gondoljuk, érdemes a francia régiók kialakulását más alkalommal bővebben is vizsgálni, hiszen a folyamat tanulságos lehet Románia számára is.
- 21 Province franciául, ezt a kifejezést használjuk a tartományok helyett, mert a tartományokat inkább Németországhoz, egy föderális berendezkedéshez szokás asszociálni.
- 22 Azért választottuk ezeket a példákat, mert ma is léteznek ilyen neveket viselő régiók Franciaországban.
- 23 Dayries Michele et Jean-Jaques: *La régionalisation*. PUF, Paris, 1986, 6.
- 24 Dayries, *i. m.* 6.
- 25 *Commune* - franciául.
- 26 Dayries, *i. m.* 4-7.
- 27 A vitaindító jellege nem engedi meg, de érdekes volna párhuzamba helyezni a francia államformák, a királyság, a köztársaság változását a régiók fogalmának megjelenésével.
- 28 Fédération régionaliste française.
- 29 Dayries, *i. m.* 8.
- 30 Az úgynevezett "notable".
- 31 Bár - amint Dayries is említi idézett művében (9.) - Briand 1910-ben arról beszélt, hogy "a megyei felosztásra rá kell tenni egy regionális felosztást, csoportosítva a megyéket érdekeik, főleg gazdasági érdekeik szerint".
- 32 Dayries, *i. m.* 8-12.
- 33 A francia diskurzus az első világháborút mint "Grande Guerre"-t használja.
- 34 Dayries, *i. m.* 12-15.
- 35 Uo. 22.
- 36 Spontánul jönnek létre, majd annyira megerősödnek, hogy 1954-ben törvény ismeri el létüket. Dayries, *i. m.* 22.
- 37 Uo. 20-23.
- 38 Uo. 20-25.
- 39 Uo. 37.
- 40 Franciaország alkotmánya 1. szakasz.
- 41 Uo. 2. szakasz.
- 42 Uo. 72. szakasz, szemben a román alkotmánnyal, amelynek rendszerében új területi-közigazgatási egységet kizárólag alkotmánymódosítással lehet létrehozni.
- 43 Uo. 72. szakasz.
- 44 Franciaország önmagát mint "egységes decentralizált államot" határozza meg, *Fiche d'information, l'organisation politique et administrative du territoire*, www.premier-ministre.gouv.fr.

45 *Collectivité locale*, figyeljünk arra, hogy a fogalom francia viszonylatban mást takar, mint a román 'colectivitate locală'.

46 Circonscription administrative - tulajdonképpen ez jelenti az állam területi jelenlétét.

47 *Fiche d'information, l'organisation politique et administrative du territoire*, www.premier-ministre.gouv.fr.

48 *Fiche d'information, l'organisation politique et administrative du territoire*, www.premier-ministre.gouv.fr.

49 Nemcsak állami köztisztviselői státúum létezik Franciaországban, hanem területi köztisztviselői státúum is.

50 Ebből 25 000-nek 700-4082 közötti lakossága van, 4082-nek pedig kevesebb mint 100 lakosa.

51 Circonscription administrative d'action régionale.

52 A francia regionalizmus egyik szakértője szerint a régióknak széles materiális és limitált normatív hatáskörük van. Gerard Marcou azt írja, hogy nagy az ellentét a régiók normatív hatáskörének gyengesége és a tervezés eszközeinek számossága között. Hiszen ezen utóbbiak közé soroljuk a régió tervet, a képzések sémáját, a fiatalok szakképzése fejlesztésének regionális tervét, a regionális kutatások tervét, a régió felsőoktatása fejlesztésének tervét, a regionális szállítás tervét, valamint a regionális turizmus fejlesztésének tervét. A közbefektetések képezik a régiók egy másik eszközét is. L. Gerard Marcou: *Experienta franceză în regionalizare: descentralizarea regională în statul unitar. Altera* 9, 1998, 7-35.

53 Franciaországban létezik még két területi egység, amely nem helyi közösség: "a kerület (arrondissement), amely egy közigazgatási kerület, amelyet egy alprefektus ellenőriz, és átlagban egy megyében négy ilyen van. Valamint a kanton (canton), amely egy választási terület több község részére, minden kanton egy képviselőt választ a megyei közgyűlésbe." *Fiche d'information, l'organisation politique et administrative du territoire*, www.premier-ministre.gouv.fr.

54 Lásd az előbbi lábjegyzetben említett kerületet.

55 *Fiche d'information, l'organisation politique et administrative du territoire*, www.premier-ministre.gouv.fr.

56 Öt ilyen különleges jogállású tartományt hoztak létre: Valle d'Aosta, Trentino - Alto Adige, Friuli - Venezia Giulia, Szicília és Szardínia.

57 A különleges jogállású régiók sajátos arculatukat ma is őrzik: alkotmányos státúumuk van, amely a rendes régióknak az alkotmány által biztosított hatásköröknél kiterjedtebb attribútumokat biztosíthat számukra, és sajátos forrásokkal is rendelkeznek. Carlo Fusaro professzor szerint azonban a különbségek a sajátos jogállású régiók és a rendes régiók között a jövőben tovább fognak csökkenni.

58 Molnár Anna: Az önkormányzatiság kiépülése Olaszországban. A föderalizmus vita. *Regio*, 2002. 2. sz. 194-218.

59 Robert D. Putnam: *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princetown UP, Princeton, New Jersey, 1993.

60 Lásd az olasz alkotmány 117. szakaszának (2). bekezdését. Például: az állami külpolitika és nemzetközi kapcsolatok, az állam és az EU viszonya, a menekültjog és a nem EU-s tagállamok állampolgáira vonatkozó idegenrendészeti szabályok, a bevándorlás, a hadsereg és állambiztonság, a pénzügyi rendszer, az állami szervek és választásuk, állami szintű népszavazás stb.

61 Lásd az olasz alkotmány 117. szakaszának (3). bekezdését. Például: régiók nemzetközi és EU-s kapcsolatai, külkereskedelem, munkavédelem, oktatás, kutatás és innováció, egészségügy, élelmiszeripar, katasztrófavédelem, kikötők és polgári repülőterek, média és kommunikáció, energia stb.

62 Például közösségi jog vagy nemzetközi szerződés megszegése esetén, közbiztonság komoly fenyegetettsége esetén, vagy ha a helyettesítést a nemzet törvényes vagy gazdasági egysége megköveteli, ami alkotmányos biztosíték az Északi Liga "ellen".

63 A legfontosabb jogi szabályozások: az Alkotmány 3. szakaszának (3). bekezdése, az 1968. évi 2-es számú, Románia Szocialista Köztársaság közigazgatási szervezéséről szóló törvény, a 2001. évi 351-es számú területrendezési törvény (település-hálózatok), a 2002. évi 53-as számú kormányrendelet a területi-közigazgatási egység keret-alapszabályzatáról.

64 Lásd még a 2000. évi 48-as számú sürgősségi kormányrendeletet, a 2000. évi 268-as számú sürgősségi kormányrendeletet, a 2001. évi 2-es számú sürgősségi kormányrendeletet, a 2001. évi 226-os számú törvényt és az 1998. évi 634-es kormányhatározatot.

65 Lásd az 1998. évi 151-es számú törvény 2. szakaszát.

66 Consiliul de dezvoltare regională.

67 Agenția de dezvoltare regională.

68 Lásd az 1998. évi 151-es számú törvény 6. szakaszának (2). bekezdését.

69 Lásd az 1998. évi 151-es számú törvény 8. szakaszát.

70 Lásd az 1998. évi 151-es számú törvény 11. szakaszát.

71 Lásd az 1999. évi 749-es számú kormányhatározatot, a 2002. évi 1323-as számú kormányhatározatot.

72 Ipari parkokról lásd: 2001. évi 65-ös számú kormányrendelet, 2002. évi 414-es számú törvény, 2002. évi 490-es számú törvény, 2002. évi 65-ös számú Fejlesztés és Prognózis Miniszterének rendelete az "Ipari parkok" program gyakorlatba ültetésének eljárásáról, 2002. évi 270-es számú Fejlesztés és Prognózis Miniszterének rendelete stb.

73 Hátrányos helyzetű övezetéről lásd: 1998. évi 24-es számú sürgősségi kormányrendelet, 1999. évi 20-as számú törvény, 2000. évi 75-ös

számú sürgősségi kormányrendelet, 2001. évi 621-es számú törvény, 2002. évi 345-ös számú törvény, 2002. évi 414-es számú törvény, 2002. évi 99-es számú sürgősségi kormányrendelet, 2002. évi 678-as számú törvény.

74 European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities, ETS No.: 106. Románia a keretegyezményt az 1998. évi 120-as kormányrendelettel ratifikálta (Hivatalos Közlöny, 329. szám, 1998 augusztus 31.). A kormányrendeletet az 1999. évi 78-as számú törvény hagyta jóvá (Hivatalos Közlöny, 207. szám, 1999 május 13.). A két kiegészítő protokollum ratifikálására szolgáló törvénytervezetek kezdeményezése szerepel a kormány 2003-as prioritásai között.

75 13-14. szakaszok.

76 A prefektus által gyakorolt törvényességi ellenőrzésről lásd: Veress Emőd: A prefektus által gyakorolt törvényességi ellenőrzés. *Önkörhír*, 2001. 1. szám; Veress Emőd: A prefektusi tisztség az önkormányzati rendszerben és az alkotmánybírói gyakorlatban. *Magyar Kisebbség*, 2002. 4. sz.

77 Amely a közép-kelet-európai országokat is érintette.

78 Règlement (CE) n° 1628/94 de la Commission du 4 juillet 1994.

79 <http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/e50001.htm>.

80 Például a Bolgár regionális fejlesztési minisztérium 2001-ben PHARE-CBC pénzügyi segítséggel indította útnak "Preparation of the Regional Cross-Border Cooperation Plan between Bulgaria and Romania" programját. In <http://www.pharecbc.com/pharecbc/cbc.htm>.

81 <http://www.stabilitypact.org>.

82 Lásd pl. Credo-programot: www.credoprogramme.org.

83 <http://www.pharecbc.com/pharecbc/cbc.htm>.

81 Lásd: <http://www.gencat.es/autonom/acoex.htm>.

- Horváth Réka - Veress Emőd: Regionális politika és területfejlesztés Romániában
- Bodó Barna: Régió és politika
- Hajdó Csaba: A román regionális politika reformja: lehetőségek és kihívások - Reflexió Horváth Réka és Veress Emőd tanulmányára -
- Horváth Gyula: Területi fejlődés és regionalizmus - Hozzászólás Horváth Réka-Veress Emőd tanulmányához -
- Kolumbán Gábor: A román regionalizmus paradoxona
- Nemes Nagy József: Regionális fejlődés, regionális politika
- Pálné Kovács Ilona: Gondolatok Horváth Réka és Veress Emőd *Regionális politika és területfejlesztés Romániában* c. tanulmánya ürügyén
- Perger Éva: Gondolatok Horváth Réka - Veress Emőd: Regionális politika és területfejlesztés Romániában című tanulmánya kapcsán
- Vincze Mária: Sötétben tapogatózunk?
- Regionális és helyi dimenziók Európában
- Románia állásfoglalása 21. fejezet: Regionális politika és a strukturális eszközrendszer koordinációja
- Helyzetfeltáró jelentés a helyi és regionális demokrácia helyzetéről Romániában
- György Béla: Reformmozgalom a romániai Országos Magyar Pártban (1926-1927)
- A Magyar Párt igen tisztelt Elnökségének
- Az Elnöki Tanács kommunikéje az emlékiratról
- Krenner Miklós a reformcsoport céljairól
- Nagyságos Krenner Miklós Úrnak
- Dr. Kecskeméthy István nyilatkozata a Krenner-csoportról, a pártegységről és a Magyar Párt mai vezetőségéről*
- Krenner Miklós megállapítja, hogy a reformcsoport kiegyenlítő munkáját mindenben meghiúsították
- Krenner Miklós: A magyarság vezéreihez
- Michael Hechter: A nacionalizmus megfékezése
- Sorbán Angella - Nagy Kata: Merre haladt a romániai magyar társadalom az elmúlt tizenkét évben?
- Bakk Miklós - Horváth Andor - Salat Levente: Az RMDSZ 2003-ban - útkeresés integrációs határpontokon
- Benedek Gyula: Az asszimilációról mint statisztikus
- Kiss Tamás: A szocialista típusú modernizáció és hetednapot ünneplő adventista vállalkozók
- Szabó Máté: Civil társadalom - globalizáció - regionalizmus
- Gerencsér Balázs: Kisebbségpolitikai rendszerváltozás Magyarországon- Gondolatok Győri Szabó Róbert írással kapcsolatban -
- Székely Tünde: A civil szféra és a politikai szféra fogalmainak viszonya a gondolkodás történetében és a

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék